

Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi

Isyyden Tueksi –hanke 2008-2014 Väliraportti

MISSAKIT RY

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. HANKKEEN TAUSTAA	4
3. ISYYDEN TUEKSI -HANKKEEN TARKOITUS	6
3.1 HANKKEEN MISSIO	6
3.2 HANKKEEN VISIO	6
3.3. HANKETTA OHJAAVAT ARVOT	7
4. HANKKEEN KÄYTÄNNÖN TAVOITTEET	8
5. ISYYDEN TUEKSI -TOIMINTAMALLI	9
6. VERTAISUUS	11
6.1 PERHEVALMENNUKSEN ISYYSVALMENNUS	11
6.2 ISOISIEN VERTAISRYHMÄ	13
6.3 ISÄTYÖ JA YKSILÖKÄYNNIT	15
7. OSAAMINEN	16
7.1 KOULUTUS	16
7.2 KONSULTOINTI JA TYÖNOHJAUS	17
8. VERKOSTOT	18
8.1 AMMATILLINEN KUMPPANUUS	18
8.2 VIESTINTÄ	18
8.3 VALTAKUNNALLISUUS	18
9. YHTEENVETO	19
10. YHTEYSTIEDOT	20

1. Johdanto

Idea Isyyden Tueksi -hankkeesta syntyi jo 2000-luvun alussa. Yli kymmenvuotinen kokemuksemme lasten- ja nuorisopsykiatriassa oli osoittanut, että suomalaisten isien osallistuminen sosiaali- ja terveydenhuoltoon oli huonoa. Syynä tähän olivat miehet itse sekä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden omat odotukset isien osallisuudesta. Suomessa yleinen ajatus miesten roolista on edelleen rooli taloudellisen turvallisuuden tuojana, ei niinkään lapsen hoivaajana.

Tutustuessamme työssämme miesten omiin mielikuviin meille nousi halu muuttaa pintyneitä asetelmia. Perinteinen isän rooli perheessä ei enää tyydytä 2000-luvun miehiä. On virhe sivuuttaa isien omat hyvinvoinnin kokemukset, joita he saavat hoivaa antaessaan. Miehet haluavat olla aktiivisesti mukana lastensa kasvussa ja kehityksessä, ja tasavertaiselle vanhemmuudelle on tarvetta.

Isyyden elämänskaaren tarkastelu alkaa isäksi tulemisesta ja päättyy isoisyyteen. Tässä väliraportissa kerromme erilaisten isien kanssa neljän vuoden aikana saaduista kokemuksista ja esittelemme niiden pohjalta kehitetyn **Isyyden Tueksi -toimintamallin** suomalaisen isän roolin tukemiseksi eri tavoin, eri elämänvaiheissa ja eri toimijoiden kesken – nyt ja tulevaisuudessa, paikallisesti ja valtakunnallisesti.

Lahti 27.2.2012

Timo Tikka, isätyöntekijä

Ilmo Saneri, isätyöntekijä

Miessakit ry

2. Hankkeen taustaa

Miessakit ry:n **Ilmo Saneri** kutsuttiin 2001 Tiirismaan kansanterveystyön kuntayhtymään ohjaamaan perhevalmennukseen isätyötä vapaaehtoisena. Pian työn aloittamisen jälkeen huomattiin isien kohtaamisen olevan niin tärkeää, että sitoutumisen varmistamiseksi Sanelle alettiin maksaa korvausta ohjaamisesta. Syntyi myös tarve kehittää sisältöä isien kohtaamiseen. Tällöin Saneri ja **Timo Tikka** alkoivat kehittää tuleville isille isäksi tulemisen valmennusohjelmaa.

Uusia näkökulmia

Valmennusohjelman pilotointi tapahtui vuoden 2002 aikana, jonka jälkeen isät haastateltiin vielä noin kuukauden kuluttua ryhmän päättymisestä. Palaute ryhmäläisiltä oli hyvää. Miehet kokivat ensimmäisen kerran tullessa kuulluksi odotus- ja pikkulapsivaiheessa. Ilmeni monia asioita, joita ei muuten olisi tullut esille.

Kun kysyimme ensimmäisessä pilottiryhmässämme vuonna 2002 miehiltä kenen miespuolisen henkilön kanssa he voivat keskustella isyyteen, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyvistä asioista, teimme huolestuttavan havainnon. Miehet joko kertoivat, ettei heillä ollut ketään toista miestä jolle kertoa huolistaan, tai että heillä oli tukenaan ”kättilötäti”, ”yläasteen koulukaveri” tai jopa ”kuollut ystävä”. Yhteistä vastauksille oli se, että niistä puuttui toistuvasti miehen oma isä. Vertaistuelle oli siis tilausta.

Vertaisryhmäkohtaaminen mahdollisti tuleville isille monipuolisen vanhemmuuden pohdinnan. Eri-ikäisten ja eri elämäntilanteessa olevien miesten keskinäiset keskustelut avasivat laajempia näkökulmia isyyteen. Esimerkiksi 50-vuotiaan insinööri-uusperheisen ja 20-vuotiaan automaalarin keskustelut olivat hedelmällisiä. Miehet antoivatkin viimeisellä kerralla toisilleen positiivista palautetta siitä, miten avartavaa muita oli kuunnella.

Ajatuksena tukea koko elämänkaarta

Samaan aikaan kun mies tulee isäksi, tullaan myös jossain isoisäksi. Kehitteillä olevan toimintamallimme kysymyksiä hieman soveltaen huomasimme sen soveltuvan myös isoisille. Syntyi ajatus isyyden elämänkaaren eri vaiheisiin liittyvästä tuki- ja hyvinvointimallista.

Toimintamallin siemenet

Miessakit ry:n silloinen hallituksen puheenjohtaja Matti Rimpelä puhui tietämättämme omissa koulutuksissaan isyysvalmennuksestamme ”Hollolan mallina”. Niinpä tämä valtakunnallinen mallimme sai ensimmäiseksi nimekseen Hollolan malli. Sana kiiri nopeasti, ja pian olimme luennoimassa terveydenhoidon työntekijöille mallista.

Samaan aikaan Suomeen oli syntymässä hyvinvointineuvoloita. Pohjoismaisten neuvoston seminaarissa v. 2004 esittelimme malliamme ”Suomen mallina”. Kun ruotsalaiset kollegat kertoivat omasta mallistaan, huomasimme meidän olleen edistyksellisiä toteuttaessamme tapaamiset vertaisryhmätyyppisesti.

Pilottivaiheesta kohti Isyyden Tueksi -hanketta

Uuden toimintamallin kehittämistyön myötä Miessakit ry aloitti isätoiminnan määrätietoisesti kartoittamisen kokoamalla järjestössä pitkään toimineiden vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksia isien ja isyyttä tukevien tahojen kohtaamisesta nyky-yhteiskunnassa. Tuloksena

tästä työstä oli isyyden laaja-alaisen tukemisen ensimmäinen kehitysmalli, jota ryhdyttiin pilotoimaan muutamien yhteistyötahojen kanssa. Pilotointivaiheessa voitiin jo alkumetreillä todeta, että a) toiminnalle on olemassa laaja yhteiskunnallinen kysyntä, ja b) ettei järjestön nykyisillä voimavaroilla kyetä vastaamaan kysyntään.

Vuosina 2004-2007 toteutettiin muutama yksittäinen yhteistyökokeilu erilaisten kunta- ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, tähtäimenä laajemman projektisuunnitelman laadinta varsinaisen projektirahoituksen pohjaksi. Projektisuunnitelman muodostuessa ja vision kirkastuessa hanke sai lopulliseksi nimekseen **Isyyden Tueksi -hanke**.

3. Isyyden Tueksi -hankkeen tarkoitus

Isyyden Tueksi -hankkeen tarkoituksena on saattaa nykyaikainen isyys kuulluksi, osallistuvaksi ja näkyväksi. Hanketoimintojen avulla tuetaan isiä, rakennetaan ja ylläpidetään heidän keskinäistä vertaistoimintaansa, tuotetaan tietoa ja täydennyskoulutusta isien kanssa toimiville sekä luodaan ja ylläpidetään ammatillisia ja yhteiskunnallisia verkostoja isyyden tukemiseksi.

3.1 Hankkeen missio

Missio: *Isyyden tukeminen miehen koko elämänsäkaari huomioon ottaen.*

Lapsen syntymän lähestyminen muuttaa miesten tekemisen mm. huoleksi puolison jaksamisesta ja lapsen terveydestä. Vertaisryhmissä miehet käsittelevät kertomusten myötä omia kokemuksiaan paremmin. Ryhmien ohjaajat saavat hyvää tietoa siitä, missä vaiheessa kukin isä menee vanhemmuuden suhteen, ja sopivan tuen tarjoaminen helpottuu.

Tukea isyyden eri vaiheisiin

Varhainen vuorovaikutus on todella tärkeää lapsen kehitykselle. Tällöin kiintymyssuhde isän ja lapsen välillä syntyy. Pikkulapsivaiheen myötä lapsen ja isän syventyvien välien sekä ns. triadin (isä, äiti ja lapsi) merkitys korostuu.

Kouluun menevä lapsi tarvitsee huomiota, tukea ja kannustusta pärjätäkseen. Itsenäisyyden saavuttamisen alkeet alkavat. Isyyden tukeminen kouluikäisestä eteenpäin kohdistuu usein kriiseihin.

Se kuinka isä puhuu puolisostaan, vaikuttaa tyttöjen kokemukseen omasta sukupuolestaan ja se, miten äidit puhuvat puolisostaan vaikuttaa poikien kokemukseen omasta sukupuolestaan. Esimerkiksi väkivaltainen ja halveksiva suhtautuminen antaa mallin lapselle.

Avio- tai avoeron myötä apua haetaan uudelleen muodostuvaan vanhemmuuteen. Perheen tehtävät tulevat isälle ja äidille uudestaan jaettavaksi. Erokriiseissä on tärkeää huomioida molempien vanhempien mahdollisuus olla mukana lapsen kasvussa ja kehityksessä. Fyysinen ero isästä on kehityksen kannalta lapselle vahingollista.

Isoisyyttä unohtamatta

Lapsen syntymä synnyttää myös isoisyyden. Isoisyys on merkittävä kokemus miehille niin psyykkisen kuin fyysisen hyvinvoinnin kannalta. 2000-luvun isoisät ovat huomattavasti aiempia sukupolvia paremmissa lähtökohdissa toteuttamaan isovanhemmuutta, koska sodan kokeneet miehet olivat traumatisoituneet ja monesti kyvyttömiä vanhemmuuteen. Isoisien vertaisryhmissä miehet ovat käyneet läpi omaa lapsuuttaan ja isäsuhteitaan. Moni on löytänyt hyväksynnän ja ymmäryksen isäänsä kohtaan.

3.2 Hankkeen visio

Visio: *Tulevaisuudessa on enemmän lapsen hyvinvointiin osallistuvia isiä.*

Panostamalla tuleviin isiin uudet sukupolvet kasvavat osallistuvaan ja hoivaa antavaan isyyteen. Tavoitteenamme on luoda isille tuotettuja uusia tukiverkostomalleja sekä parempia palveluita sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Näin isät huomioidaan tasavertaisemmin

vanhemmuuskysymyksissä. Myös työn ja perheen yhteensovittaminen on jatkossa merkittävä tekijä vanhemmuuden tasaisemmalle jakautumiselle.

Tavoitteenamme on, että Miessakit ry:n tuottamat palvelut ja mallinnukset saavuttavat valtakunnallisen suosion ja niistä muotoutuu alan hyväksi havaittuja standardeja.

3.3. Hanketta ohjaavat arvot

Isyyden Tueksi -hanketta ohjaavat arvot ovat:

1. Isän kohtaaminen
2. Isän mahdollisuus määritellä itse tuen tarpeensa
3. Työskentelyvaiheen merkitys
4. Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi

Isän kohtaamiseen liittyy avoin ennakkoluuloton asenne. Isän kuuleminen auttaa luottamukseen ja ymmärtämiseen. ”Miehen kieli” on erilaista kuin hoivakieli, ja tulkitaan helposti väärin. Rento ja huumorintajuinen ilmapiiri luo hyvän pohjan kohtaamiselle.

Isä määrittelee itse tuen tarpeensa. Tämä lisää sitoutumista ja motivaatiota tuen vastaanottamiseen.

Työskentelyvaiheessa autetaan ja neuvotaan työstämään isyyden eri haasteita sekä kartoitetaan isien omia vahvuuksia ja heikkouksia.

Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Mallimme avulla viranomaisten sekä isän itsensä ymmärrys isyydestä syvenee. Itsekunnioitus, tuen vastaanottaminen, vastuu ja selviytyminen oman itsen kanssa lisäävät yksilön ja sitä kautta perheen – ja koko yhteiskunnan – hyvinvointia.

4. Hankkeen käytännön tavoitteet

Isyyden Tueksi -hankkeen tarkoituksena on rakentaa laaja-alainen käytännön malli isyyden tukemiseksi nyky-yhteiskunnassa. Hanke kohdennetaan isiin itseensä sekä yhteiskunnallisiin tahoihin, jotka tarvitsevat lisäosaamista isyyden tukemiseen. Lisäksi verkostoidumme muiden osaajien kanssa.

Yhteiskunta ja isyyden eri vaiheet

Yhteiskuntamme tarvitsee monipuolista osaamista isyydestä erityisesti sosiaalisesta näkökulmasta. On koottava laaja-alaista tietoa isien kokemuksista isyyden eri ajanjaksoilta. Näitä jaksoja ovat mm. aika ennen ensimmäisen lapsen syntymää, syntymän jälkeinen aika, pienlapsivaihe, koulu-aika ja murrosikä. Myös isoisuus on tärkeä osa miehen elinkaarta. Tarkoitus on kuvantaa koko isyyden elämänkaari positiivisine, voimaannuttavine ja kriittisine vaiheineen.

Työelämä ja isyys

Työn ja perheen yhteensovittaminen on merkittävä haaste yhteiskunnassamme. Miehillä ja naisilla on omanlaisensa erikoistarpeet, ja siksi on tärkeitä rakentaa kummankin ryhmän todellisuuteen fokuoituneita toimintoja. Isien kanssa toimivat yhteiskunnalliset tahot tarvitsevat isäerityistä ammattiosaamista voidakseen kohdata ja tukea nykyaikaista isyyttä. Tämä koskee myös työnantajia.

Hankkeesta hyötyvät kaikki

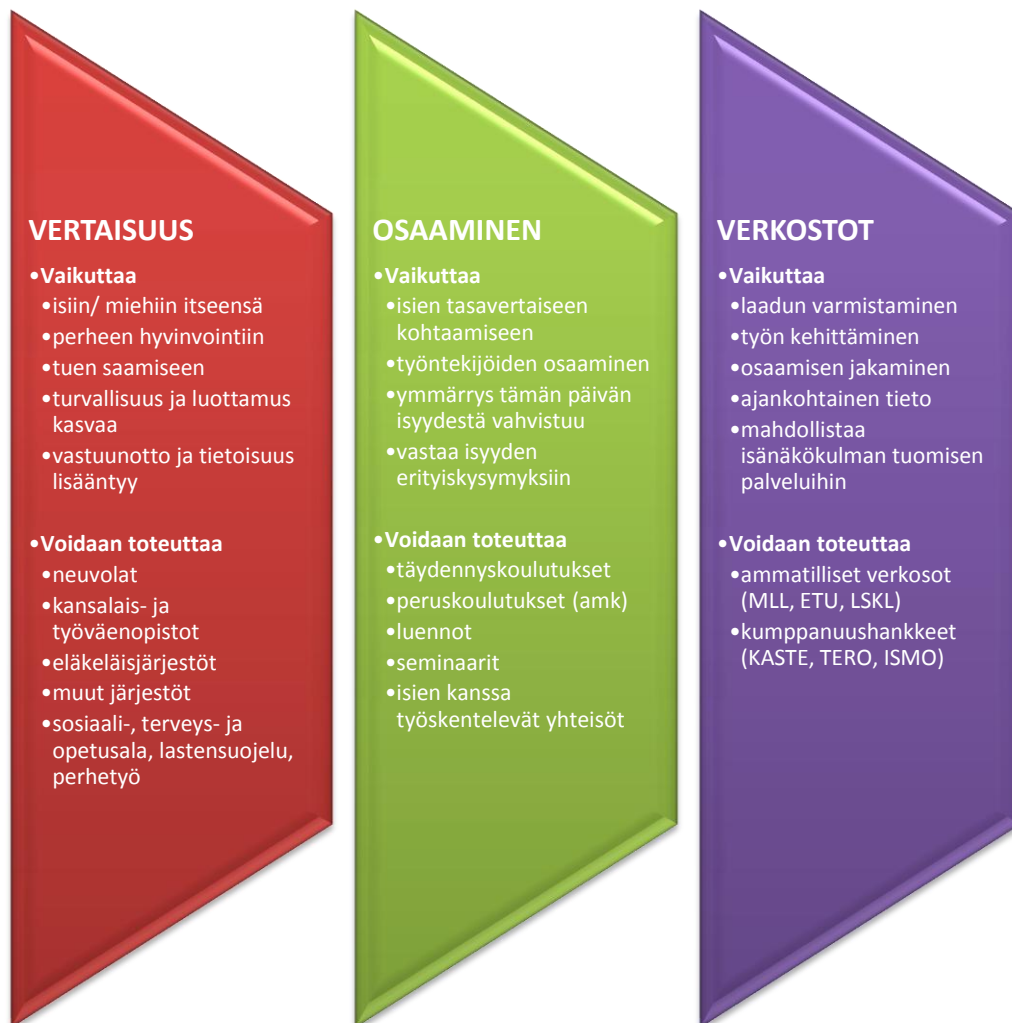
Isyyden Tueksi -hankkeen avulla vahvistetaan perheiden arjen voimavaroja ja vanhempien yhteistoimintaa. Näin hankkeesta hyötyvät miesten lisäksi myös naiset ja lapset. Merkittävää on myös, että mm. sosiaali- ja terveysministeriö etsii paraikaa hyviä käytännön malleja nykyhaasteisiin vastaavan isyyden tukemiseksi. Isyyden Tueksi -hanke pyrkiikin omalta osaltaan vastaamaan näihin haasteisiin.

Seuraavissa kappaleissa esitellään Isyyden Tueksi -toimintamalli sekä avataan tarkemmin hankkeen kolmea eri osa-aluetta – vertaisuutta, osaamista ja verkostoja.

5. Isyyden Tueksi -toimintamalli

Isyyden Tueksi -mallin mukainen toiminta jaetaan kolmeen päälohkoon: **Vertaisuus**, **Osaaminen** ja **Verkostot**. Mallissa huomioidaan inhimilliset, sukupuolispesifit, ammatilliset, sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät isäerityshaasteet. Mallin kolme päälohkoa tukevat toistensa rakentumista, ja siksi parhaimman tuloksen saavuttamiseksi kukin lohko on tärkeä huomioida tasaveroisesti.

Kuva: Isyyden Tueksi -toimintamalli

Vertaisuus

Vertaisryhmätoiminnan avulla isät ja muut isyyttä pohtivat miehet tukevat toisiaan isyyteen liittyvissä kysymyksissä. Toiminta vahvistaa isien osallisuutta vanhemmuuteen ja sitä kautta välillisesti koko perheen hyvinvointia. Isyyskokemuksiin liittyviä tarinoita kertomalla ja kuuntelemalla miehet huomaavat, että muutkin pohtivat samoja kysymyksiä, eikä kaikkeen

ole olemassa valmiita vastauksia. Vertaisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne vahvistavat myös ryhmäkokemuksen turvallisuutta ja keskinäinen luottamus lisääntyy.

Isien vertaisryhmiä vetävät koulutetut ohjaajat. Vertaisryhmätoimintaa toteutetaan soveltaen sitä kulloiseenkin kohderyhmään, eli kootaan tarpeen mukaan esimerkiksi ensimmäistä lastaan odottavien ryhmä, isoisäryhmä tai vaikkapa lapsettomien miesten ryhmä.

Osaaminen

Isäerityisen koulutustoiminnan sekä myös tarjottavan konsultoinnin ja työnohjauksen tarkoituksena on vaikuttaa isien kohtaamisaosaamisen vahvistumiseen ja isätyön kehittämiseen sosiaali- ja terveysalalla. Alan toimijat saavat koulutusten myötä konkreettisia välineitä isien kanssa työskentelyyn, heidän ymmärryksensä ja tietämyksensä tämän päivän isyydestä lisääntyy, ja he osaavat entistä paremmin huomioida isyyden tukemisen erityistarpeet omien yhteisöjensä toimintaa kehitettäessä.

Konsultoinnin avulla voidaan vastata alueellisiin erityiskysymyksiin ja tukea esimerkiksi isäryhmätoiminnan käynnistämistä uudella paikkakunnalla. Isäosaamiseen perehtynyt työnohjaaja on hyvä tuki kun keskusteluissa usein taka-alalle jäävä isä tuodaan äidin ja lapsen rinnalle, ja näin voidaan vahvistaa lapsiperheiden kokonaisvaltaista tukemista.

Verkostoituminen

Verkostoitumisen tarkoituksena on jakaa ja kehittää uutta tietoa sekä luoda yhteistyörakenteita muiden tahojen kanssa. Isäerityisen osaamisen tuominen mukaan perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia vahvistaviin verkostoihin lisää tarjottujen palvelujen laatua ja vaikuttavuutta.

Verkostojen avulla yllä pidettävä ammatillinen kumppanuus vahvistaa myös isäerityistä osaamista peruspalveluissa. Verkostoitumalla voidaan myös toteuttaa laajamittaista vaikuttamistoimintaa, joka vahvistaa ymmärrystä ja halua nykyaikaisen isyyden tukemiseksi koko yhteiskunnassa.

6. Vertaisuus

Isyyden Tueksi -mallin mukaista vertaisryhmätoimintaa toteutetaan soveltaen sitä joustavasti kulloisenkin kohderyhmän mukaan. Tässä kappaleessa esittelemme eri vertaisryhmätoimintamalleja.

6.1 Perhevalmennuksen isyysvalmennus

Isyysvalmennuksen tavoitteena on luoda miehille paremmat mahdollisuudet tulla mukaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen heti alusta lähtien sekä vuoropuhelu valmiuksien parantaminen isän ja äidin välillä.

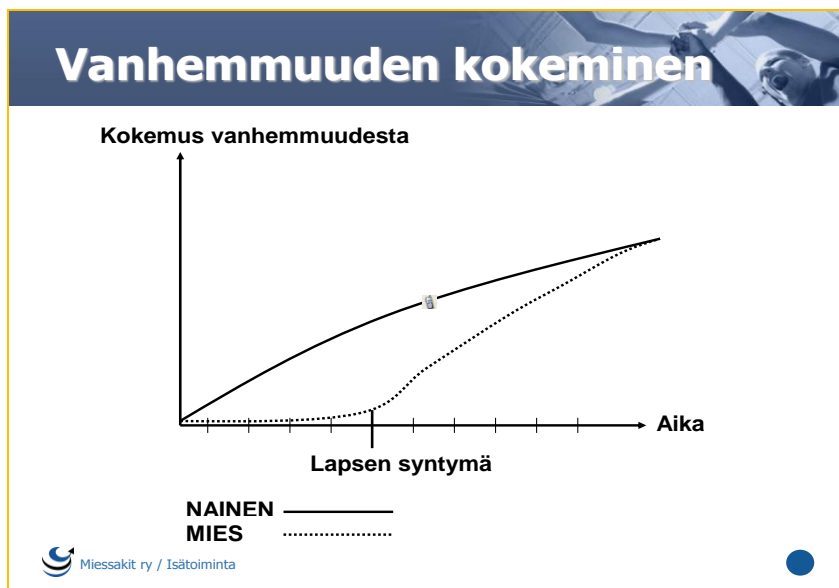
Isyysvalmennuksen vaiheet ovat:

Ennen lapsen syntymää:

1. Tieto isäksi tulemisesta
2. Perheeksi valmistautuminen

Lapsen syntymän jälkeen:

3. Synnytys isän kokemana
4. Varpajaiset ja sen jälkeinen arki

Oheisessa käyrässä kuvataan miehen ja naisen välistä eroa vanhemmuuden kokemisessa ensimmäisen lapsen syntyessä. Naisen käyrää selittää sikiön kasvu äidin kohdussa. Lapsi muistuttaa kasvaessaan olemassaolostaan ja fyysinen kokemus on äidillä läsnä hetki hetkeltä enemmän. Miehen kokemus tulevasta lapsesta selittyy äidin kertomaan ja mielikuvitukseen. Isän vanhemmuuden kokemus aktivoituu jyrkästi lapsen syntymän jälkeen.

Kuvassa olemme pelkistäneet eroavaisuuden vanhempien välillä. Huomioitavaa on, ettei tämä kokemus ole epätavallista parisuhteessa. Asian tiedostaminen saattaisi vähentää avo- ja avioeroja.

Ensimmäinen tapaamiskerta: tieto isäksi tulemisesta

Ensimmäisellä tapaamiskerralla käsitellään hetkeä, kun isä saa tietää tulevansa isäksi. Tällöin miehet kertovat oman lähtötasonsa vanhemmuuteen. Konkreettisilla kysymyksillä pyrimme luomaan keskustelevan ilmapiirin. Vältämme kysymästä, miltä tuntuu, koska se ei välttämättä kerro totuutta. Pyydämme tulevaa isää kertomaan: "missä olit, oliko ilta, oliko aamu, mitä sitten tapahtui. Järkytytkö vai oliko se helpotus?"

Jakamalla tietoa luomme vertaisuuden ryhmälle. Kertomalla oman tarinan ja kuuntelemalla muiden tarinoita miehet huomaavat, ettei heiltä vaadita valmiita vastauksia. Tällöin turvallisuus ja luottamus lisääntyvät ryhmässä. Käsittelemme myös aihetta "oma lapsuuteni perhe". Kysymällä isiltä mitä he haluaisivat säilyttää omasta lapsuudesta voimme auttaa isäksi kasvamisessa.

Toinen tapaamiskerta: perheeksi valmistautuminen

Toisella kerralla käsitellään perheeksi valmistautumista. Miehet kertovat, miten ovat valmistaneet kotiaan lapsen tuloa varten. Isäksi kasvaminen tapahtuu usein "pesän rakentamisen" kautta. Esimerkiksi auton vaihto, talon rakentaminen ja remontointi ovat miehille tavanomaisia keinoja perheeksi valmistautumisessa. Tekemällä voi osallistua "miehekäästi".

Siinä missä äidin tuntemukset on kehollisia, ovat isän kokemukset enemmän ajatusten ja mielikuvien tasolla. Tässä tilanteessa miesten on helpompi keskittyä kodin rakentamiseen ja työn ja talouden tuomaan turvallisuuden rakentamiseen. Samalla miehet käyvät mielessään läpi sitä, miltä tuntuu olla isä. He löytävät itsessään uusia voimakkaita tunteita: hoivan, suojelemisen sekä pelkoja tulevasta vastuusta.

Turvallisuuden rakentaminen on miehelle ominainen tapa isäksi kasvamisessa. Vastaamalla kysymyksiin "miten tuen puolisoani?" ja "kuka tukee minua?" luomme isälle tietoisuutta omasta turvaverkostosta. Turvallisuus kasvaa niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti.

Kolmas tapaamiskerta: kokemus synnytyksestä

Kolmannella kerralla isät kertovat oman kokemuksensa synnytyksestä. Samalla miehet kertovat myös varhaisimmasta vuorovaikutustapahtumasta lapsensa kanssa. Tästä alkaa isän ja lapsen kiintymyssuhde: varhainen vuorovaikutus on pohja myöhemmille vuorovaikutussuhteille.

Miehet kuvaavat usein isyyden aluksi ensikosketustaan lapseen. Kosketuksesta kertominen on usein liikuttava hetki. Miehet, jotka ovat saaneet hoivata lasta jo synnytyssalissa, ovat usein rohkeita antamaan hoivaa lapselleen. Mikäli synnytyksessä on tapahtunut jotain poikkeavaa, siitä olisi hyvä kertoa tässä vaiheessa, etteivät asiat jää painamaan mieltä. Kertomalla oma tarina ja kuuntelemalla muiden tarinoita vertaisuus vahvistuu.

Hyvä syntymä luo hyvän alun perheelle. Synnytykseen osallistumisen myötä isän itseluottamus kasvaa. Synnytyksessä mukana oleminen ei kuitenkaan takaa hyvää isyyttä. Miehen ei

tule mennä mukaan, mikäli ei halua. Jos tapahtuma on liian pelottava kokemus, se voi aiheuttaa myöhemmin jopa lapsettomuutta.

”Oli helppo olla synnytyssalissa, kun olin kuullut kuusi tarinaa. Tiesin jopa opastaa kättilöitä missä mitään tavaraa pidetään”

Neljäs tapaamiskerta: syntymän jälkeinen arki

Neljännellä kerralla käsittelemme varpajaisia ja sen jälkeistä arkea. Teemoina ovat mm. parisuhde ja seksi, isovanhemmat/sukulaiset/ystävät, lapsen hoito, isän rooli, valta ja vastuu sekä perheystävällisyys työpaikalla.

Tässä vaiheessa perhe on alkanut elää arkea. Miehet voivat verrata omaa rooliaan toisiin ryhmäläisiin. Kertomalla ja kuulemalla oma tietoisuus ja sitä kautta hyvinvointi ja oman elämän hallinta perheissä lisääntyy. Rohkaisemme isiä pitämään keskenään yhteyttä, sillä monet tulevat tapaamaan toisiaan päiväkodissa ja koulussa.

Käytännön haasteita ja tavoitteita

Haasteena isyysvalmennuksen toteuttamisessa on ollut neuvoloiden erilaiset perhevalmennusmallit. Joissakin neuvoloissa olemme voineet toteuttaa nelikohtaista mallia. Usein ryhmiä ei ole toteutettu ollenkaan tai isien omat ryhmät ovat jääneet yhteen tai kahden kertaan. Osassa neuvoloista isäryhmät ovat olleet erillisiä tapaamisia, ja osassa ne on integroitu osaksi olemassa olevaa perhevalmennusta.

Tavoitteena on, että pääsisimme kouluttamaan neuvoloita muuallakin kuin Päijät-Hämeessä. Päijät-Hämeestä saaduilla kokemuksilla olemme vakuuttuneet isätyön merkityksestä ongelmia ennaltaehkäisevänä ja hyvinvointia perheelle – ja sitä myötä koko yhteiskunnalle – lisäävänä toimintana. Olemme saaneet hyvää palautetta niin isiltä kuin äideiltä sekä yhteistyökumppaneilta.

6.2 Isoisien vertaisryhmä

Perhevalmennuksen isyysvalmennuksessa kysyimme isäksi tulevilta heidän miehisestä turvaverkostaan. Kaikista vastauksista puuttui oma isä. Tästä saimme ajatuksen: kun ”syntyy” isä niin syntyy myös kaksi isoisää. Tarkoituksena on herättää sukupolvien välinen vuoropuhelu ja verkostot miesten/isien kesken.

Isoisäryhmien tavoitteena on luoda isoisille paremmat mahdollisuudet olla mukana lastensa ja lastenlastensa elämässä. Lisäksi tavoitteena on vuoropuhelun parantaminen lastenlasten perheiden ja puolisojen kanssa sekä syventää miesten omaa roolia isoisinä.

Isoisäryhmätoiminnan vaiheet:

1. Tieto isoisäksi tulemisesta
2. Isoisyyteen valmistautuminen
3. Ensikosketus lapsenlapsen
4. Elämä isoisänä

Ensimmäinen tapaaminen: tieto isoiseksi tulemisesta

Ensimmäisellä tapaamiskerralla käsitellään hetkeä, kun mies saa tietää tulevansa isoiseksi. Pyydämme isoisää kertomaan hetkestä mahdollisimman yksityiskohtaisesti: missä olit? Kuka kertoi? Miten se kerrottiin?

Jakamalla näitä asioita luomme ryhmälle vertaisuuden. Kertomalla omia ja kuuntelemalla muiden tarinoita isoisät aktivoituvat isoisyyteen. Kertomalla omasta lapsuudestaan ja suhteestaan omiin vanhempiinsa he määrittelevät omaa suhdettaan isoisyyteen.

Toinen tapaaminen: isoisyyteen valmistautuminen

Toisessa tapaamisessa käsitellään isoisyyteen valmistautumisesta, jolloin tulevat isoisät kertovat mitä ovat tehneet konkreettisesti. Pyydämme miehiä kertomaan muutoksista ajankäytössä ja parisuhteessa. Kysymällä miehiltä vastuusta saamme heidät pohtimaan suhdettaan ja valtaansa lapsen perheeseen. Viimeisenä kysymme miehiltä, ketkä tukevat heitä isoisydessään.

Kolmas tapaaminen: ensikosketus lapsenlapsen

Kolmannessa tapaamisessa isoisät kertovat ensikosketuksestaan lapsenlapsensa. Isoisän ja lapsenlapsen varhainen vuorovaikutus koostuu yhdessä olemisesta, kokemisesta ja tekemisestä. Tämä voi olla merkittävä lisä lapsen ja omalle hyvinvoinnille: lapsen kiintymyssuhde isoisään on erilainen kuin esimerkiksi oman isään.

Neljäs tapaaminen: elämä isoisänä

Neljännessä tapaamisessa isoisät kuvaavat elämäänsä ja arkeaan isoisänä: millaista lapsenlapsen kanssa oleminen on? Miten yhteistyö sujuu? Yhteistyö tarkoittaa myös lapsen toisia isovanhempia ja sitä kautta mahdollista arjen "vertaistoimintaa".

Havaintojamme isoisäryhmistä

Tämän päivän isoisät ovat aktiivisia toimijoita ja ryhmätapaamisiin sitouduttiin. Keskusteluissa painottui oma lapsuus. Eräessä ryhmässä oli isoisiä, jotka olivat viettäneet varhaisvuodet sotalapsena Ruotsissa. Tämä puhutti kovasti ja jäi tuntu, etteivät nämä miehet olleet aiemmin peilanneet kokemaansa isyyteensä.

"Isäni ei koskaan ottanut minua syliin, nyt koen itse, etten osaa pitää lapsenlastani sylissä. Isääni vaikutti sodan traumat."

Isoisät kertoivat, että isoisyyden myötä tarjoutui ikään kuin toinen mahdollisuus seurata lasten kasvua ja kehitystä verrattuna aikaan, jolloin he olivat olleet isiä. Monille ryhmä oli ensimmäinen kerta, kun he käsittelivät asiaa isoisyyden näkökulmasta.

"Kiitos kaikille, olette olleet tunnollista porukkaa. Ryhmä on lähentänyt meitä, vertaisryhmä on hyvä."

Ryhmissä puhuttiin myös lasten avioeroista. Avioerojen tuoma sosiaalinen isovanhemmuus tuo epävarmuutta isoisien suhteisiin. Jos isovanhemmat ovat eronneet, on ns. mummoloita monessa paikassa.

"Vaikeuksia on tuottanut poikani uuden vaimon lapset. Olenko heille isoisä?"

Isoisien rooli suvussa on monesti taustalla oleva, tasapainottava ja sopua ylläpitävä. Miehet sukkuloivat lapsenlapsen perheen, toisten isovanhempien ja oman puolison välillä. Tätä roolia ei ole koskaan aiemmin tarkemmin tutkittu.

6.3 Isätyö ja yksilökäynnit

Projektin aikana on syntynyt, yhdessä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa, myös ajatus asiakkaana olevan isän henkilökohtaisesta tuentarpeesta. Kriisit aktivoivat miehiä hakemaan apua, ja tarvetta olisi nopeaan, helposti saatavaan palveluun. Ehkäisevässä perhetyössä tai neuvolassa työntekijä on saattanut todeta isän roolin olevan kateissa. Ongelmat ovat voineet olla esim. ajankäytössä, käytännön tekemisessä tai henkiselä tasolla.

Mielestämme perusterveydenhuolto ei kykene riittävästi vastaamaan kasvavaan tarpeeseen mm. laajennettujen perhekartoitusten myötä. Tavoitteenamme olisi kouluttaa perusterveydenhuollon henkilöstöä kohtaamaan isät ja valita kolmannen sektorin tekijä vastaamaan paikallisesta isätyöstä.

Palvelujemme piiriin on hakeutunut isiä, joilla on ollut erilaisia haasteita ja ongelmia, mm.

- perheen perustaminen ("onko minusta isäksi?")
- lapsen kasvatus
- isän ja pojan viilenneet välit
- parisuhde
- perheväkivalta
- eron uhka tai avioero
- maahanmuuttajat (vahva äitiys ja kulttuurin tuomat erot)
- päihteet
- isoisyys
- mielenterveys (masennus)

Yksilötapaamisia Miessakit ry:n toimesta

Isyyden Tueksi -hanke on tarjonnut mahdollisuuksia isien tapaamiseen yksilöllisesti, mikäli tuen määrä ei ole ollut riittävä normaalien alan palvelujen/käyntien puitteissa.

Kokeiluluonteisesti sovimme tapaamisista lastensuojelun ja ehkäisevän perhetyön asiakkaana olevien isien henkilökohtaisesta tukemisesta. Tukipaketissa tapasimme isiä kolme kertaa, jonka lisäksi isillä oli tapaaminen lähettävän tahon kanssa. Tapaamispaikkana olivat Miessakit ry:n toimitilat Lahdessa.

Havaintojamme yksilökäynneistä

Vuosina 2009–2010 tapasimme kolme isää. Näiden käyntien pohjalta teimme sopimuksen Peruspalvelukeskus OIVAN:n kanssa 2011. Tähän myötävaikutti laki laajennetusta perhekartoituksesta. Isien tuen terve on lisääntymässä kyseisten tarkastusten myötä.

Kokemuksemme yksilökäynneistä ovat olleet rohkaisevia, koska palaute niistä on ollut positiivista niin isiltä/miehiltä kuin työntekijöiltä. Tapaamisten myötä vahvistui Isyyden Tueksi -mallin toimivuus myös yksilötapaamisissa.

7. Osaaminen

Osaamisen eli isäerityisen koulutuksen, konsultoinnin ja työnohjauksen tarkoituksena on vaikuttaa isien tasavertaiseen kohtaamiseen sosiaali- ja terveysalalla. Isien kanssa työskentelevät saavat välineitä isien kohtaamiseen ja isyyden tukemisen kehittämiseen.

Koulutuksessa tarjoamme ymmärrystä ja tietoa tämän päivän isyydestä. Koulutukset soveltuvat myös miehille, jotka haluavat lisätä omaa isätietoisuuttaan.

Konsultoinnin tarkoituksena on vastata alueellisiin erityiskysymyksiin ja käynnistää isäryhmätoimintaa uusilla paikkakunnilla.

Työnohjaus on hyvä menetelmä ottaa isät puheeksi. Isät jäävät sosiaali- ja terveysalan kohtaamisissa helposti taka-alalle, ja perheen asioista puhuttaessa äiti ja lapsi ovat keskiössä. Isäosaamista omaava työnohjaaja luo ymmärrystä ja tietoa ohjattaville.

7.1 Koulutus

Isyyden varhainen tukeminen -koulutus

Koulutus vastaa tarpeeseen, joka on noussut miesten merkittävästi kasvaneista mahdollisuuksista olla mukana lapsen syntymässä ja varhaiskasvatuksessa. Koulutuksella luodaan ymmärrystä ja tietoa tämän päivän isyydestä, huomioiden isän erityislaatu osana perhekokonaisuutta.

Koulutus on antanut välineitä isien kohtaamiseen sekä isätoiminnan kehittämiseen. Koulutuksen jälkeen osallistujilla on ollut mahdollisuus toimia neuvolan isäryhmän ohjaajina. Koulutus soveltuu erityisesti sosiaali- ja terveysalalla isien parissa työskenteleville miehille sekä miehille, jotka haluavat lisätä tietoisuuttaan isyydestä.

Isoisäryhmänohjaaja -koulutus

Isyyden ja mieheyden muutokset heijastuvat isoisyyteen sekä tämän erilaisiin merkityksiin, mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Sukupolvien välinen tuki miesten kesken on ollut vähäistä. Koulutus antaa osallistujille valmiudet ohjata isoisien vertaisryhmiä. Toiminta koostuu oman isoisyyden tarkastelulle rakentuvasta kokemuksellisesta oppimisesta ohjatuissa vertaisryhmissä.

Koulutuksen jälkeen osallistujilla on valmiuksia ohjata isoisien vertaisryhmiä sekä lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä omasta roolista isoisänä. Koulutus soveltuu miehille, jotka työskentelevät ikäihmisten kanssa sekä miehille, jotka haluavat syventää tietoisuuttaan isisyydestä.

Isätyö neuvolassa -koulutus

Isän ja lapsen välisen suhteen merkityksellisyys on tunnettua lapsen kannalta, mutta suhde tuottaa merkittävää hyvinvointia myös isille itselleen. Mukanaolo lapsen syntymästä alkaen mahdollistaa kiinteän suhteen isän ja lapsen välillä.

Koulutuksessa on perehdytty mm. isyysvalmennukseen Hollolan mallin mukaan. Se on antanut tietoa ja ymmärrystä tämän päivän isyydestä sekä välineitä isien kohtaamiseen ja isätoiminnan kehittämiseen. Koulutus on suunnattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja oppilaitoksille.

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -koulutus

Koulutuksen tavoitteena on kehittää ammattilaisten kykyä arvioida isän tai äidin soveltuvuutta huoltajuuteen ilman sukupuoleen liitettyjä stereotyyppisiä käsityksiä. Painopiste on isänäkökulman lisääminen ammattilaisten työhön siten, että miesten ja naisten tasa-arvoisuus toteutuisi myös erotilanteissa entistä paremmin.

Isät pois paitsiosta -koulutuksen aiheita tähän mennessä:

- Isyyteen liittyvät haasteet ja mahdollisuudet
- Isäryhmät isätyön muotona
- Ero isyyden näkökulmasta
- Isien kokemuksia eroryhmästä (avoin kehittämisfoorumi)

Havaintoja koulutustoiminnasta

Tarve isä- ja isoisäryhmille sekä ohjaajakoulutuksille on ilmeinen. Miehen elinikä pitenee ja oman merkittävyyden löytyminen on entistä tärkeämpää hyvinvoinnin kannalta. Suurimpana haasteena on vakiinnuttaa isätyön koulutukset ammattilaisille ja oppilaitoksille.

7.2 Konsultointi ja työnohjaus

Isyyden Tueksi -hankkeen puitteissa konsultoinnilla tarkoitetaan isäryhmätoimintojen käynnistämistä alueellisesti. Käynnistyskonsultaation tarkoituksena on ryhmän kokoamiseen ja alueellisiin erityiskysymyksiin vastaaminen.

Konsultointitoiminnan ohessa työnohjaus on hyvä menetelmä ottaa isät puheeksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa. Isäosaamista omaava työnohjaaja avaa näkökulmia ja tarjoaa ymmärrystä ja tietoa.

Miessakit ry:n Kesäbussikiertueen yksi tarkoitus oli järjestää alueellisia konsultatiivisia tapaamisia. Tapaamisia on ollut noin kymmenellä paikkakunnalla. Hankkeen aikana olemme ohjanneet mm. Mäntsälän koko hyvinvointineuvolan työryhmää. Muita työnohjauskohteita olivat Päijät-Hämeen lastenpsykiatrian yksilötyönohjaukset ja Järvenpään kaupungin erityiskoulun psykiatrian yksilötyönohjaus.

Havaintoja konsultoinnista ja työnohjauksesta

Varsinkin isien näkyväksi ottaminen ja heidän kuulemisensa parani työnohjauksen ansiosta. Tapaamisissa käytiin läpi isätyöntekijöiden esille tuomia kysymyksiä. Isätyöntekijät kertoivat myös erittäin hyvästä palautteesta niin työntekijöiltä kuin vanhemmilta.

8. Verkostot

8.1 Ammatillinen kumppanuus

Ammatillinen kumppanuus luo mahdollisuuden isänäkökulman tuomiseen palveluihin. Yhteisiä hankkeita sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa on ollut useita. Olemalla mukana alueellisissa hankkeissa olemme voineet tuoda isänäkökulmaa ja lisäosaamista eri palveluihin.

Useiden opiskelijoiden opinnäytetöiden ohjaaminen on auttanut ymmärtämään ja syventämään omaa työtämme. Opiskelijat ovat tulevia ammattilaisia, joten kanssakäyminen heidän kanssaan on ollut tuloksellista ja molempia osapuolia hyödyntävää.

8.2 Viestintä

Isyyden Tueksi -hanke on heti alusta alkaen herättänyt mielenkiintoa mediassa. Meiltä on pyydetty kommentteja ajankohtaisiin isyyteen liittyviin kysymyksiin, esimerkkeinä julkisuuteen tulleet tutkimukset isyydestä, eroisyys, isoisyys, isät ja päihteet, äkillisesti muuttunut isyys jne. Olemme pyrkineet vähentämään mediassa esiintyvää stereotyyppistä ajattelua isyydestä.

8.3 Valtakunnallisuus

Hankkeen tavoitteena on vaikuttaa valtakunnallisesti ja integroida Miessakit ry:n Isyyden Tueksi -malli koko maahan.

Olemme pyrkineet tuomaan esille isyyteen liittyviä seikkoja mm. tapaamalla valtakunnan johtavia politikkoja. Sosiaali- ja terveysministeri Juha Rehulan tapaamisessa toimme esille isyyteen liittyviä haasteita sekä isyyden tuomaa hyvinvointia. Kiertäessämme eri paikkakunnilla olemme saaneet yhteyden niin päättäjiin kuin paikallisiin ihmisiin.

9. Yhteenveto

Koko Isyyden Tueksi -hanke sai alkunsa väittämästämme: sosiaali- ja terveysalalla on seikkoja, jotka karkottavat isät/miehet palveluistaan. Isät eivät koe tulevansa kuulluksi perheen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Äitimyytti on edelleen hyvin vahva, ja koko palvelurakenne kietoutuu äitiyden ympärille. Havaintojemme mukaan Suomessa on edelleen hyvin pitkä matka isien ja äitien väliseen tasa-arvoon.

Projektin aikana pilotoituidut vertaisryhmät ja isien yksilökäynnit ovat vahvistaneet oletusta, etteivät isät tule kuulluksi viranomaisten taholta, eivätkä isät itse arvosta riittävästi isyyden merkitystä. Viranomaistahot koetaan lähtökohtaisesti kontrolloivaksi ja toissijaisesti tukea antavaksi. Miehillä ja viranomaisilla voi olla ennakkoon negatiivinen kuva toisistaan.

Ratkaisuna Isyyden Tueksi -hanke

Isyyden Tueksi ohjaa jo nimensä perusteella miehiä isille kohdennettuun tukeen. Tällä on lähtökohtaisesti onnistumiseen altistava vaikutus. Työn tekemisen tasapainon saavuttamiseksi emme kontrolloi emmekä arvostele isiä. Toimintamallimme on vapaa ennakkomieli- kivistä, ja miehet ovatkin ihmetelleet sitä, miten helppo kanssamme on ollut puhua.

Hankkeen aloitus tapahtui oikeaan aikaan: tarve muutokselle on jo lähtenyt liikkeelle. Miessakit ry on otettu hyvin vastaan luotettavana yhteistyökumppanina. Olemme kokeilleet rohkeasti uusia tapoja toimia isien kanssa, onnistuen useissa kokeiluissa. Työ mallimme laajentamiseksi jatkuu. Tähän mennessä isät ja isoisät ovat kuitenkin tulleet yhä enenevässä määrin ja entistä paremmin kuulluiksi, osallistuviksi ja näkyviksi.

Kuten hankkeen visiossa olemme linjanneet, tavoitteenamme on, että Miessakit ry:n tuotama Isyyden Tueksi -toimintamalli saavuttaa valtakunnallisen suosion ja siitä muotoutuu pohja alan hyväksi havaituille standardeille.

Hanke jatkuu 2012–2014

Isyyden Tueksi -toimintamalli juurrutetaan kolmivuotisella jatkohankekaudella neljälle uudelle talousalueelle, joiden keskuskaudet ovat Turku, Oulu, Tampere ja Joensuu. Päijät-Hämeessä pilotoitu ja juurrutettu toiminta on tärkeässä roolissa myös jatkovaiheessa, sillä alueen toimintakokonaisuus toimii merkittävänä tutustumis- ja konsultaatiokohteena, kun uudet alueet tekevät ratkaisuja toiminnan kehittämisestä omalla alueellaan.

Isyyden Tueksi -toimintamallin eri toimintaosioiden sisällä on vielä monia tutkimattomia mahdollisuuksia. Sama pätee tietysti myös ammatillisten verkostojen ylläpitämiseen ja täydennyskoulutusten sisältörakentamiseen. Hankekauden päättyessä Isyyden Tueksi on tarkoitus vakinaistaa osaksi Miessakit ry:n perustoimintaa.

10. Yhteystiedot

Miessakit ry – Lahti

Vesijärvenkatu 20 B 23

5140 LAHTI

Timo Tikka

050 511 3360

timo.tikka(at)miessakit.fi

Ilmo Saneri

050 511 3361

ilmo.saneri(at)miessakit.fi

